

O KORPORATIVNI ETNIČNOSTI

Poročilo o predavanju Jean in Johna Comaroff

24. april je dan, ki ga Švedsko združenje za antropologijo in geografijo že od leta 1902 praznuje kot »Vegin dan« (poimenovan po »Vegini ekspediciji« po severnoevrazijskem geografskokulturnem robu med letoma 1878 in 1880). Vsako leto 24. aprila švedski geografi in antropologi nagradijo znanstvenika, ki je v eni od praznujočih disciplin (z izborom letno kolobarijo fizični in družbeni geografi ter socialni antropologi) pustil pomemben pečat, omenjeni dogodek pa poleg dopoldanskega stanovskega simpozija v čast nagrajencu vključuje tudi popoldansko ceremonijo podeljevanja zlate medalje, kjer gostiteljsko vlogo prevzame švedski kralj.

Letošnja medalja, ki je ponovno odšla na antropološko področje, je menda prvič v zgodovini pripadla dvema znanstvenikoma hkrati: za izjemne raziskave kolonializma, postkolonializma ter za (p)oživitev historične antropologije sta jo prejela Jean in John Comaroff, katerih življenje in delo se neločljivo prepleta od študija na Univerzi v Cape Townu (od koder prihajata) vse do danes, ko se z njunimi dosežki pretežno postavlja Univerza v Chicagu. Delo Comaroffov se je od nekdaj osredotočalo na južnoafriško območje. Na simpoziju sta predstavila temo »Etničnost, Inc.« (*Ethnicity, Inc.*),¹ s čimer sta označila sodobne transformacijske procese etničnosti (t. i. komodifikacijo in inkorporacijo etničnosti), ki so v Južni Afriki v nebo vpijoč pojav, po drugi strani pa globalna resničnost v nastajanju, ki jo je antropološka analiza do tega trenutka skoraj popolnoma spregledala. Reorganizacija etničnosti v sodobnem vsakdanu je tema, ki bo v prihodnje od nas zahtevala več refleksije in kritike, kot si trenutno mislimo. In tudi zato sem se (nič hudega sluteča obiskovalka Veginega simpozija) odločila, da za *Glasnik SED* na kratko obnovim prispevek Comaroffovih: z (v nadaljevanju) obravnavanim pojavom se pri nas na svoj način že srečujemo, zakaj se ne bi še z njegovo refleksijo?

»Etničnost, Inc.«

Jean in John Comaroff že od devetdesetih let preteklega stoletja spremljata, kako se različna južnoafriška ljudstva, ki so se dokopala do staroselskih pravic, dobesedno spreminjajo v podjetja. Ne brez pomembnega vpliva turizma, ki je, kot pravita, »arhetipska stran komodifikacije kulture« (Comaroff in Comaroff 2007:

1): »Če ne morejo alienirati nič različnega, veliko ruralnih črnih Južnoafričanov verjame, da jim grozi izumrtje. Kot nama je starešina Tswanov enkrat dejal: 'Če nimamo ničesar prodati turistom, ali to pomeni, da nimamo kulture?'« (ibid.: 3).

Prodaja kulture je nadomestila prodajo delovne sile v Neo Južni Afriki, katere industrijsko gospodarstvo, utemeljeno na rasnem kapitalizmu, danes doživlja rekonstrukcijo. »Etnobiznisi« se odpirajo vseppek. Pa ne samo v Južni Afriki: tržišča etničnosti je mogoče najti tako po celotnem t. i. tretjem kot v t. i. prvem svetu. Za primer lahko vzamemo Anglijo, kjer industrija različnosti (angleška in keltska industrija dediščine) raste, kot rastejo gobe po najhujšem dežju (se pravi angleškem, ki spira rane sočasno razkrajajoči se Veliki Britaniji), ali pa se npr. ustavimo pri ZDA, kjer, kot piše Marilyn Halter, danes že dobro četrtino prebivalstva (75 milijonov ljudi) sestavljajo »črnski«, »hispanski« in »azijski« državljani s kupno močjo, ocenjeno na en trilion ameriških dolarjev, ki jo najuspešnejša ameriška (in internacionalna) podjetja s segmentiranim trgovskim pristopom (tj. s propagiranjem »etničnih« izdelkov) že s pridom izkoriščajo (Halter 2000: 26). Danes smo priče metamorfozi produkcije identitete in subjektivitete, politike in ekonomije kulture in ontologije etnične zavesti. Redki družboslovci si še upajo zastopati primordialistične razlage etničnosti, vendar na drugi strani etnonacionalisti ubijajo zanj. Kulturna identiteta se čedalje pogosteje vidi: prvič, kot funkcija prostovoljne samoprodukcije (nenazadnje skozi akt potrošnje, akt samooblikovanja), in drugič, kot neizogibna posledica genetike oziroma biologije. Z drugimi besedami, kot oboje – esenca in konstrukcija. Kar, menita Comaroffova, sploh ni kontradiktorno, pač pa je »endemični pogoj identitete v neoliberalni dobi« (Comaroff in Comaroff 2007: 7).

Neoliberalizem močno zaznamuje depolitizacija politike: ideologija se skriva v diktatih ekonomske uspešnosti in rasti kapitala, v fetišizmu proste trgovine in v bio-znanosti ter tehnologiji. Vendar se kljub močni in očitni depolitizaciji politike močno privilegirajo specifične politike etničnosti. Tu Comaroffova odločno ločujeta etničnost-kot-politično-identiteto in etničnost-kot-kulturno-identiteto, saj se prva navadno prikazuje v precej tankih plasteh izrazov tistega, kar naj bi bila etničnost-kot-kultura v antropološkem smislu (kot nam je pogled na kulturo zapustil Geertz [1973: 5]), ki jo zaznavamo v gostoti medsebojno prepletenih živeti redov znakov in praks. Proces etiketiranja in trgovanja etnične identitete je hkrati proces kulturne esencializacije. Dalje: uspešnejše ko neka etnična skupnost komodificira svojo različnost, hitreje se razvrednoti! Pri tem je treba opozoriti še na nekaj: da poudarek na političnem v etnični identiteti spregleda prav to, s čimer se zakonca Comaroff danes ukvarjata – transformacijo etničnosti.

¹ Angleška okrajšava Inc. se v ZDA že dolgo uporablja v naslovih podjetij, prihaja pa iz pridevnika incorporated, kar v prevodu pomeni »oblikovano v podjetje z legalnim statusom« (*Oxford Advanced Learner's Dictionary* 2000: 658). Ker ustreznega prevoda v slovenščini še ni in ker se po drugi strani okrajšava podomačuje tudi drugod po svetu, v članku velikokrat ohranjam originalni termin.

Vemo, da je Benedict Anderson (1998) opozarjal na fikcijo kulturne homogenosti (na željo po občutku horizontalnega bratstva), na kateri temeljijo moderne države, vendar vemo tudi, da so po drugi strani te oblike vladanja po poznem 20. stoletju že vse bolj prijateljevale z idejo različnosti (npr. preko doseganja zaščitnih zakonov). Sodobna ideja multikulturalnosti oziroma »heteronacionalnosti« deluje tako, da poskuša kulturne različnosti enakovredno pospraviti pod en zakon oziroma skuša govoriti »jezik pluralizma, medtem pa se ohranjati v enem legalnem režimu« (Comaroff in Comaroff 2007: 11), česar tudi ne počne zaradi etičnih, pač pa zaradi pragmatičnih razlogov: »... od leta 1989 globalna neoliberalizacija ni le transformirala suverenosti nacionalnih držav. Aktivno je sestavljala njihovo družbeno heterogenost: s pomočjo migracije vedno več ljudi, ki iščejo zaposlitev; zaradi nesposobnosti zahodnih narodov, da bi reproducirali svoje družbene strukture brez neudobne prisotnosti tujih delavcev; poleg tega pa je tu tudi transnacionalni tok znakov, stilov, blaga, informacij, ki ga je pospešilo širjenje elektronskih pripomočkov. Kar vse zrcali hegemonijo trga, njegovo moč v prehajanju meja na eni strani ter podpiranju na drugi...« (ibid.: 11)

V svetu, v katerem sta politično in etično zabrisana v hegemoniji trga, se svoboda predstavlja kot izbira. Prej kot vse drugo je v ospredju kot izbira identitet in načinov njihovega oblikovanja. Zato pa je postala kultura, ta temeljni prostor samokrojenja, bolj animirana stran politike kot kdajkoli prej. In zato se te politike osredotočajo manj na iskanje dobrega in bolj na iskanje dobrin (ibid.: 11).

Globalna širitev demokracije – ki fetišizira svobodo kot izbiro – je v etničnosti kot označbi za politično plastnost videla pomembno sredstvo delovanja. Navsezadnje je v načinih vladanja, ki so konstitutivno indiferentni do različnosti (in v katerih so družbeni razredi postali preporazgubljeni, da bi bili zmožni kolektivne akcije), vidno najuspešnejši način pridobivanja priznanja in virov pridobitev temeljne pravice biti drugačen! Pravica, ki je zrastle iz skupne esence in dobila mandat za zahteve v svojem imenu.

V Neo svetu je kulturna identiteta postala simultana funkcija izbrane samoprodukcije in vpisana biologija. Če etničnost torej hkrati tiči v prirojeni vezi in v skupnostnosti interesov, temu sledi, da se kultura strdi »v naravno avtorizirano in legalno zaščiteno kolektivno posest, oziroma v genetsko obdarjeno intelektualno lastnino« (ibid.: 12).

Ob vsem skupaj je rast neoliberalizma intenzivirala odvisnost od legalnih načinov in sredstev. Kot na to opozarja zgodovinar pravnih sistemov Martin Chanock (v ibid.: 13), se politika danes dogaja na sodiščih; kar se je nekoč dogajalo v parlamentih, na uličnih protestih in političnih srečanjih, je danes prešlo v prostore jurisdikcije. Državljeni brezkompromisno tožijo organe svojih in tujih držav, in kar pred nekaj desetletji še ni bilo verjetno, se danes dogaja s polnim zagonom: vzemimo za primer romsko tožbo proti korporaciji IBM, ki naj bi s svojo tehnologijo nacistom omogočila realizacijo holokavsta, v katerem je umrlo

okoli 600.000 Romov,² ali pa tožbe proti Veliki Britaniji, ki jih po spisku sprožajo nekdanji kolonizirana ljudstva (npr. Nandi, Bunyoro, Samburu).

»Projecirajte legalni subjekt na teren kulturne identitete, dodajte redukcijo kulture na posest, zmešajte to s premestitvijo politike v polja prava, in kaj je rezultat? Vračamo se tja, kjer smo začeli, k 'Etničnosti, Inc.'« (ibid.: 14).

Inkorporiranje in komodificiranje etničnosti

Niti inkorporacija etničnih skupin niti komodifikacija kulture nista novi. Severna Amerika pozna ta pojav vsaj od leta 1971, ko je zakon o zaščiti staroselskih pravic na Aljaski staroselska ljudstva reorganiziral v korporacije, sestavljene iz delničarjev, katerih pravice so temeljile na genealogiji, katerih tradicionalna zemlja je postala zasebna, odtujljiva posest, in katerih kulturni produkti so se usmerili na trg kot znamke. Dobro znani primer severnoameriške »Etničnosti, Inc.« so seveda tudi posedovalci staroselskih kazinojev, ki jih Comaroffova v primerjavi z afriškimi primeri trgovanja etničnosti označujeta za omejene, vendar zato tudi pripravnije za izluščitev petih značilnosti, ki po njunem strukturirajo omenjano korporativno etničnost:

- 1) Bolj ko staroselska ljudstva postajajo za profitom pehajoče se korporacije, bolj članstvo v njih privilegira rojstvo, kri in biologijo – nad čistimi družbenimi/kulturnimi povezavami.
- 2) Neredko je komercialno podjetje tisto, ki ustvari etnično skupino, in ne obratno.
- 3) V ZDA je bilo veliko število korporativnih etnogospodarstev vzpostavljenih s pomočjo zunanjega kapitala. Vir so navadno nestaroselski financerji, ki jim resnična ali pa virtualna plemenita predstavljajo predvsem posebne pravice (zunajdržavne svoboščine), ki vodijo v borzne uspehe.
- 4) Čim jih prepozna država, skupine ameriških staroselcev težijo k uveljavitvi svoje suverene avtonomije – proti državi.
- 5) Severnoameriški staroselski primeri govorijo o tem, da se nastanek korporacij navadno ujame z zahtevami po zemlji (ibid.: 15–16).

Kazinojski kapitalisti niso edini etničnotržni primeri, ki delujejo po navedenih petih principih, so pa jasni predstavniki procesa, ki ga Comaroffova imenujeta »inkorporacija identitete«. »Plemenski« gospodarstveniki, ki so po zaslugi svojega legalnega statusa postali delničarji, se pač ločujejo od tistih manjšinskih etničnih skupin, ki so se v korporacije sploščile na podlagi skupnega zavarovanja znanja, znakov ali praks in jih Comaroffova označujeta s »komodifikacijo kulture«. Ne gre za iste stvari, se pa odnos med dvema tendencama na koncu vseeno izvrši v dialektiki ... Za lažje razumevanje si bomo v nadaljevanju ogledali še dva južnoafriška primera korporativne etničnosti, s katerima sta zakonca Comaroff zaokrožila svoje predavanje na Veginem simpoziju.

² Tožba je bila deležna velike mednarodne pozornosti, npr.: http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/monitoring/media_reports/1381254.stm, 10. 7. 2007.

Dialektika podjetne etničnosti Sanov in Bafokengov

Kalaharski Sani (ki jih še danes prerad doleti pejorativ Bušmani) so zanimiv primer etnokomodifikacije, ki se je odvijala ob zavarovanju poznavanja učinkov puščavskega kaktusa *hudije* (*hoodia* oz. *xhoba*). Kaktus, katerega uživanje prežene lakoto in žejo, so v predkolonialnem času zaradi lažjega preživetja poznali in uporabljali puščavski lovci, v šestdesetih letih preteklega stoletja pa so oko na Sane in rastlino vrgle zahodne znanstvenoindustrijske korporacije, ki so v letu 1997 poskrbele tudi za patentiranje kaktusovih bioaktivnih snovi. Patent za snov, ki ubija lakoto (in torej obljublja učinkovito hujšanje), se je pričel nadvse uspešno tržiti in ni dolgo trajalo, da je zanj izvedela tudi sanska organizacija South African San Institute (SASI). Tožili so zahodne lastnike patenta (prav v času, ko se je SASI na sodišču potegovala že za zemljo) in tožbo dobili. Ko so med Sane potem prikapljale prve »plače« (»avtorski« delež), je bilo naenkrat treba ugotoviti, kako denar distribuirati med Sane, ki nenazadnje tudi ne živijo samo v Južni Afriki, pač pa še v Namibiji in Botsvani. Začeli so se obtoževati, kdo je pravi San in kdo ni, začele so se pisati genealogije, in jezik je doživel pravo revitalizacijo. Do tega trenutka so Sani postali uspešna transnacionalna etnokorporacija, ki služi od patenta in denar vlaga drugam. Vendar se v procesu komodifikacije niso zgradili le v novo podjetje na obzorju globalnega trga. Kot menita zakonca Comaroff, se je oblikovala tudi nova etnična identiteta. Ne moremo namreč mimo dejstva, da je etnocid Sanov šel že zelo daleč, da so bili že dolgo potisnjeni iz svoje družbene ekologije in da kakršne koli kolektivne identitete že dolgo niso mogli izdajati. Tožba je povzročila njihovo revitalizacijo oziroma pravo stvarjenje. Sporno je pač predvidevati, da so Sani, pred kolonialistično razpršitvijo kompleksne populacije lovcev/nabiralcev kolektivno imenovane »Bušmani«, sploh imeli koherentno etnično identiteto. In mogoče je celo razpravljati o tem, da znanje o *hudiji* niti ni prišlo od Sanov – ampak (staromodno) od lovcev Kalaharija, od razreda, ki ga torej definira mesto v načinih produkcije!

Drugi južnoafriški primer »Etničnosti, Inc.«, s katerim sta zakonca Comaroff zaokrožila svoje predavanje na Veginem simpoziju, je primer Bafokengov – ljudstva, ki ga afriški mediji danes označujejo kar z »*Bafokeng, Inc.*«. Voditelji omenjenega kraljestva so že v preteklosti (v 19. stoletju) ugotovili, da bodo zemljo lahko ohranili samo, če jo bodo legalno odkupili. Mlade fante so poslali na diamantna polja ter z njihovimi zaslužki zemljo tudi iztrgovali. Skozi zgodovino Južnoafriške republike te zemlje ni bilo lahko obdržati, vendar so si jo leta 1999 dokončno izbojevali, in ne le to: ker je bila pod njo odkrita platina, ljudstvo Bafokeng bogati. Ljudstvo s 300.000 delničarji – to lahko postanete, če ste sorodnik po patrilineji – ima ogromne deleže v kompleksni mreži podjetij, plemenski voditelji se naslavljajo s »CEO«,³ njihov strateški načrt do leta 2020 pa obljublja razvoj Bafokenga v »'samozadostno', polno zaposleno, globalno

orientirano nacijo« (ibid.: 23). Do nedavnega je bila odsotnost »kulturne« sfere bafokengške identitete že tako alarmantna, da danes mladi kralj opozarja na nujnost ohranjanja njihove »afriške esence« in »afriških vrednot« v modernem svetu. Gre za delno zgodovinske in delno izmišljene vsebine, vendar to že ni več pomembno – Bafokengi potrebujejo javno prepoznavno identiteto ...

Primeri Sanov in Bafokengov skupaj razkrivata dialektiko, ki je v središču »Etničnosti, Inc.«. Oba primera (v tu navedenih razsežnostih) vsebujeta pet značilnosti, ki sta jih Comaroffova prepoznala v primerih ameriških staroselcev in oba sta v procesu komodifikacije oziroma inkorporacije naturalizirala trop identitete, iz katerega izhajajo »pravice« omenjenih korporacij. Naj se korporativna etničnost začne z inkorporacijo identitete (Bafokeng) ali s komodifikacijo kulturne posesti (Sani), se prvi proces skuša končati v drugem. »Etničnost, Inc.« za realizacijo potrebuje oba procesa.

Za konec

»Etničnost, Inc.« ima dolgo zgodovino, nenazadnje so se nacionalne države dolgo skušale promovirati z označevanjem enkratnosti svojih kultur in dediščin ter s svojo esenco, utelešeno tako v funkcionalnih kot estetskih predmetih (poznamo francoski šampanjec, nemško opero ipd.). Moderna država je bila vedno znamka! Vendar se danes dogaja hiperekstenzija starega pojava in »njegova migracija tja, kjer ga še ni bilo: v domeno kulturnega bitja, kjer naj bi se, kot nas je enkrat opomnil Clifford Geertz, modernost soočila s svojimi omejitvami« (ibid.: 26–27).

Kako pogosta je »Etničnost, Inc.«? Težko je reči. Vemo le, da se razvija z veliko hitrostjo in hkrati na raznolikih ravneh elaboriranosti. Najbrž zato, ker je kombinacija treh elementarnih značilnosti neoliberalizma: »povzdigovanja intelektualne lastnine in redukcije kulture nanjo, prenosa politike v polje prava in rastoče naturalizacije trop identitete kot samo po sebi umevne domene za kolektivno akcijo v dobi tržnega fundamentalizma« (ibid.: 27).

Slovenski etnologi in etnologinje, antropologi in antropologinje s(m)o na domačih tleh vse bolj prisiljeni sodelovati v omenjenih globalnih procesih (v tako razmišljanje me napeljuje spomin na simpozij Kako misliti dediščino? leta 2003 na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, kjer so se predstavile tudi nekatere empirične izkušnje etnologov s področja etiketiranja in esencializiranja kulturnih produktov tega prostora). Ni povsem enako kot v »tretjem svetu«, saj imamo svojo različico etničnega trgovanja, ki je zrasla znotraj Evropske unije. Seveda je položaj kompleksen, niti slučajno nerazločljiv ali povsem negativen, vendar se je koristno zavedati širših razsežnosti tega početja in ustvariti polje refleksije s kritičnostjo in daljnovidnostjo.

Viri in literatura:

ANDERSON, Benedict. *Zamišljene skupnosti: O izvoru in širjenju nacionalizma*. Ljubljana: Studia Humanitatis, 1998 (1983).
COMAROFF, John L. in Jean Comaroff. *Ethnicity, Inc., Prispevek na Veginem simpoziju: Ethnicity, Inc. and Other Aspects*

3 Okrajšava za chief executive officer, kar je v angleščini najvišji položaj v tržno usmerjenem podjetju (*Oxford Advanced Learner's Dictionary* 2000: 189).

of the Neoliberal Order. 24. april 2007, Stockholm, Švedska, 2007, 1–27.

GEERTZ, Clifford: *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books, 1973.

HALTER, Marilyn: *Shopping for Identity: The Market of Ethnicity*. New York: Schocken Books, 2000.

OXFORD Advanced Learner's Dictionary. Oxford: Oxford University, 2000.

http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/monitoring/media_reports/1381254.stm, 20. 7. 2007.

Datum prejema članka v uredništvo: 14. 8. 2007.

Drugi članki ali sestavki / 1,25

Simona Šuler Pandev in Martina Piko Rustia

RAZSTAVA O JAKOBU ŠPICARJU (1884–1970)¹

Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika, Ravne
na Koroškem in Regionalni center Rož, Šentjakob v Rožu

Jakob Špicar, »živ, neugnan vrelec ljudske dramatike«

Naslov Jakob Špicar, »živ, neugnan vrelec ljudske dramatike« zajema vso širino in veličino njegovega dela, ki smo ga želeli predstaviti z razstavo in s prireditvijo v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika na Ravnah na Koroškem, ki hrani del njegove bogate zapuščine. Dr. Franc Sušnik, prvi ravnatelj knjižnice, se je v sedemdesetih letih 20. stoletja zelo zavzemal za pridobitev njegove zapuščine, saj je Špicarja poznal in je vedel, kakšno bogato gradivo se skriva v njej.

Ideja o predstavitvi Špicarjevega dela in življenja se je porodila že leta 2004, ob 120-letnici njegovega rojstva. Zaradi drugih večjih projektov domoznanskega oddelka nam takrat te obletnice ni uspelo obeležiti. Želja in interes pa nista zamrla, saj rokopisni oddelek hrani njegovo rokopisno in slikovno gradivo. Ideja je tudi v skladu s posebno skrbjo Koroške osrednje knjižnice, ki jo že ves čas namenja ohranjanju koroške pisne dediščine. Leta 2006 smo se prijavili na občinski razpis in prejeli nekaj sredstev, nekaj pa smo prispevali sami. Z razstavo in izdajo zbirke oziroma brošure smo javnosti želeli predstaviti posebne zbirke naše knjižnice, predvsem pa pri nas manj znane avtorja. S tem smo poskrbeli tako za promocijo knjižnice kot celotne Koroške in sodelovali s kulturnimi institucijami v Sloveniji in na avstrijskem Koroškem.

Jakoba Špicarja je kot »živ, neugnan vrelec ljudske dramatike« označil dr. Niko Kuret, ko mu je leta 1970 napisal zadnje besede v njegov spomin. Jakob Špicar, koroški Slovenec, se je rodil leta 1884 v Skočidolu v Zgornjem Rožu. V rojstnem kraju začeto šolanje je nadaljeval v Beljaku in Celovcu. V celovškem marijani-

šču je napisal prvo igrice. Službena pot ga je vodila poobčinskih in sodniških službah po Koroškem, kjer je s svojim kulturnim udejstvovanjem povsod puščal pozitivne sledi. V Podravljah je ustanovil društvo »Sloga« in obnovil tradicijo slovenskih ljudskih iger na Koroškem. Pisal je enodejanke in drame. Pot ga je vodila v Ljubljano, kjer je nekaj časa delal v odvetniški pisarni, nato pa se je preselil na Jesenice in pozneje v Radovljico. Tam je uspešno vodil sokolski oder in pisal predvsem v koroške časopise (*Mir*, *Mladi rod*), pozneje pa je objavljaj tudi v drugih naprednih slovenskih časopisih. Poročil se je s Šuštarčevo Marico, vneta igralko in režiserko, ki mu je stala ob strani tudi pri njegovem dramskem delu. Pred približno sto leti je po Sketovi povesti dramatiziral Miklovo Zalo, ki je bila prvič uprizorjena leta 1909 na Jesenicah. S tem se je njegova ustvarjalnost šele začela. Na njegovo pobudo so na Jesenicah ustanovili gledališko društvo, ki mu je predsedoval in bil od leta 1912 njegov častni član. Kot pravi Kuret, je hoté ustvarjal ljudsko in narodno dramatikó. Vseh njegovih iger je vsaj osemdeset, igrali so jih okoli petdeset. Le nekaj jih je natisnil, druge so se širile v prepisih. Dr. Reginald Vospornik, nekdanji dolgoletni ravnatelj celovške Slovenske gimnazije, je ob odprtju razstave dejal, da je Špicar »v kritičnih in odločilnih trenutkih zgodovine usmerjal svojo tvorno moč na Koroško«.

Leta 1941 se je v zadnjem trenutku pred gestapom umaknil v Ljubljano. V februarju 1942 so ga zaprli Italijani in določen je bil za deportacijo v Italijo. Zaradi bolezni se to na srečo ni zgodilo.

Na razstavi smo predstavili njegova originalna dela, rokopise in osebne dokumente. V biografskem sklopu je bil prikazan lik Jakoba Špicarja kot neutrudnega snovalca dramskih iger, dramatika, igralca in trdnega koroškega Slovenca. V svojem življenju je moral zaradi svojega domoljubja, svobodnih misli in naprednih idej večkrat bojovati trd boj.

V središče razstave je bila postavljena njegova dramatizacija Sketove *Miklove Zale*, katere rokopis ter nekaj drobcev njenih številnih uprizoritev hrani Koroška osrednja knjižnica. Predstavljeni so bili tudi številni rokopisi drugih dramatizacij, predvsem

¹ Avtorica prvega dela prispevka z naslovom Jakob Špicar, »živ, neugnan vrelec ljudske dramatike« je avtorica razstave Simona Šuler Pandev iz Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika na Ravnah na Koroškem, drugi del z naslovom Špicarjeva dramatizacija Miklove Zale, »Ugnan« vrelec ljudske dramatike? pa je napisala mag. Martina Piko Rustia iz Narodopisnega inštituta Urban Jarnik v Celovcu.